

ENERGIASTRATÉGIA HELYETT SODRÓDÁS

Az Energiapolitika 2000 Társulat állásfoglalása a GKM
„Magyarország energiapolitikája 2007-2020.” c. stratégiájáról *

ENERGIAPOLITIKA TÖRTÉNET

Több mint tíz éve nem készült hazánkban átfogó energiapolitikai koncepció, a jelenlegi koalíció öt éve képtelen a koncepcióalkotásra. A magyar energiapolitika legújabb vajúdasának története — társulatunk megnyilvánulásából is követhetően — a következőkben foglalható össze:

- 2004. januárjában jelent meg Gazdasági és Közlekedési Minisztérium honlapján a következő hír: A GKM megbízására a GKI Energiakutató és Tanácsadó Kft. Elkészítette „Az új energiapolitikai koncepció alapkérdései (Az állam szerepe a liberalizált energiapiacra)” c. tanulmányát. A tanulmányt a honlapon nyilvánosságra hozták, s február végéig kérték a véleményeket a következő ígérettel: „A beérkezett vélemények összefoglalása és a vélemények alapján kiegészített energiapolitika tervezete 2004. április 15-től a Minisztérium honlapján szintén olvasható lesz és ahhoz minden érintett további észrevételeket tehet.”
- Társulatunk a GKI Energiakutató és Tanácsadó Kft. fenti tanulmányának bírálataként 2004. február 9-én adta ki állásfoglalását¹ Liberális energiakoncepciótlanság címmel. Majd A közösségi érdekű magyar energiapolitika lehetősége és néhány alapelve az EU csatlakozás után címmel 2004. február 23-án hoztuk nyilvánosságra társulatunk javaslatait a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium energiapolitikai koncepciójával kapcsolatban². A fenti bírálatunkat és javaslatunkat mindazokhoz eljuttattuk, akik a GKI tanulmányt véleményezték és 2004. február 24-én megküldtük a GKM helyettes államtitkárának.
- 2004. áprilisában a GKM államtitkára érdeklődésünkre levelében ezt írta: A fenti koncepcióhoz „számos olyan megalapozott észrevétel is érkezett, amelyben csak további vizsgálatok, lényeges kérdésekre adandó megalapozott válaszok után tartották lehetségesnek új energiapolitika kidolgozását és parlamenti elfogadtatását.” „...az új energiapolitika kidolgozásának korábbi ütemterve nem tartható.”
- 2004. júniusában a GKM az „Új magyar energiapolitika előkészítése” c. kiadványában összegezte a társadalmi egyeztetés tapasztalatait. Ebből idézünk: *„Az észrevételek nagyobb része szerint a tanulmány nem alkalmas arra, hogy alapja legyen új állami energiapolitika kidolgozásának.”* „A szakmai, társadalmi egyeztetés alapján a GKM kezdeményezi kutatások beindítását azokon a területeken, amelyek részletes kimunkálását a hozzászólók indokoltan igényelték.” Ugyanakkor az EU-ra való hivatkozás köntöskében megjelenik a „sodródás ideológiája” is: *„Magyarország, mint az Unió tagja nem képes attól eltérő energiapolitikát folytatni, ennek megfelelően nem lehetséges a közös energiapolitika kidolgozásától függetlenül saját energiapolitikát kialakítani.”*
- A GKM felkérésére 2005. június és 2006. március között az energetika 15 részterületére egy-egy tanulmány készült, amelyeket a Minisztérium honlapján folyamatosan közzétettek, ott ma is olvashatók. Ezekre alapozva és egyéb dokumentumok figyelembevételével készítette el Dr. Csom Gyula vezetésével egy szakértő bizottság 2006. folyamán a „Magyarország energiapolitikai tézisei 2006-2030” című tanulmányát.

*Az állásfoglalásban a stratégiára, szövegkörnyezettől függően, stratégia, koncepció, vagy dokumentum megnevezéssel hivatkozunk. Az idézett szövegrészeket dőlt betűvel írjuk, a koncepcióban szereplő félkövér betűket nem használjuk. Saját szövegkiemeléseinket, az idézeteknél is, aláhúzással jelöljük.

¹ <http://www.enpol2000.hu/?q=node/49>

² <http://www.enpol2000.hu/?q=node/50>

A tanulmány nem a GKM honlapján, hanem az MVM Közlemények 2006. novemberi különszámában³ jelent meg és vált hozzáférhetővé a szakmai és civil közvélemény számára. A folyóirat Felsmann Balázs szakállamtitkár következő hozzájárulásával közölte a tanulmányt: „A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium hozzájárul a Bizottság véleményét tükröző, független szakértők által összeállított tanulmány közléséhez.” Ezzel az összefoglaló tanulmánnyal kapcsolatban a Minisztérium egyeztetést nem kezdeményezett, gyakorlatilag elhatárolódott attól.

- Az MTA Energetikai Bizottságának a fenti „Magyarország energiapolitikai tézisei 2006-2030” c. bizottsági javaslatról közzétett állásfoglalása⁴ és a vezetékes energiaellátás vizsgálatára létrehozott, civil szakértőkből álló Kormány Bizottság jelentése⁵ arra utalt, hogy a magyar energiapolitika ügyében — a kormányzat halogató magatartása ellenére — megmozdult az energetikai szakértelmiség. Nemcsak véleményt formált, hanem végre kormányzati kritikát is megfogalmazott. Egyre inkább kiderült, hogy az egyoldalú liberális megközelítés és az EU direktívákhoz való kritikátlan igazodási kényszer nem pótolja a tudományos megalapozottságú, a társadalmi közjót szolgáló szakmai munkát.
- Társulatunk energiapolitikai koncepcióját eközben folyamatosan közzétette a szakmai nyilvánosságban⁶. Megállapítható volt, hogy az említett szakmai tanulmányok számos pontjában a társulat hivatkozott dokumentumaiban megfogalmazott javaslatokkal azonos megállapítások szerepelnek.
- 2007. február 6-án a GKM szakállamtitkára, egy budapesti konferencián bejelentette, hogy elkészült az új energiapolitika tervezete, amely jelenleg közigazgatási egyeztetésen van, várhatóan néhány héten belül kerülhet a nagyobb szakmai nyilvánosság elé. A VET tervezetét csak ezt követően nyújtják be a parlamentnek. A május 16-i kormányülést követően a VET törvényjavaslatot a parlament elé terjesztették, amelyről társulatunk szintén állásfoglalást⁷ adott ki.
- 2007. május 17-én a Figyelő hetilap által szervezett szakkonferencián a gazdasági tárca szakállamtitkára előadásában megerősítette korábbi bejelentését, hogy elkészült ugyan Magyarország középtávú – 2007-től 2020-ig érvényes – energiapolitikai koncepciója, de azt egyelőre nem tárják a nagyközönség elé. A hónap végéig a kormány első olvasatban megtárgyalja ezt a koncepciót, aztán társadalmi vitára bocsátják, és a második olvasat után összefoglalják be a parlamentnek.
- A stratégiát 2007. június 15-én, a VET tervezet részletes parlamenti vitája után, a GKM honlapján „Tervezet. A kormány álláspontját nem tükrözi” laponkénti figyelmeztetéssel nyilvánosságra hozták. A megkésett ismételt „társadalmi vita” kezdetét vette.

Vagyis a korábbi ígérettel szemben ismét a sodródás jellemző az energiapolitikában, az aktuálpolitikai döntések megelőzik a stratégiaalkotást. Először keresztül erőszakolták a VET-et, s aztán — eső után köpönyeg — már lehet társadalmi vitát szimulálni a stratégiáról. Nem jelent vigasztalást, hogy a stratégia az alábbi bírálatból megállapíthatóan, sajnos nem segíthette volna a VET alkotási folyamatát.

ALAPVETŐ TARTALMI HIÁNYOSSÁGOK

Definíció. *„Az energiapolitika ... fő stratégiai kereteket kijelölő dokumentum...azokat a hosszú távon érvényes megállapításokat és téziseket tartalmazza, amelyek segítik az ország lakosságát, a vállalkozásokat, a kormányzatot és a politikusokat az energetikával kapcsolatos döntéseik során.”* A dokumentum — műfajilag meghatározhatatlan — szöveg-gyűjtemény, amely nem tartalmaz hosszú távon érvényes döntésmegalapozó téziseket. Az egyes fejezetek végén található „Következtetések”

³ www.mvm.hu/engine.aspx?page=kozlemenyek_2006

⁴ www.reak.bme.hu/MTAEB

⁵ www.portfolio.hu

⁶ A Magyar energiapolitika alapjai- állásfoglalás 2005. december 12., www.enpol2000.hu

Dr. Járosi Márton : Magyar energiapolitika -2006. február 14., www.enpol2000.hu

Dr. Járosi Márton: Energiapolitikák liberális útvesztőben 2007. március 6. www.enpol2000.hu

⁷ Állásfoglalás a T/3088. sz. Villamos Energia Törvény-javaslatról. 2007. június 4. www.enpol2000.hu

amolyan fejezet-összefoglaló megállapítások, legtöbbször nem lépik túl az általánosítások szintjét, nem tekinthetők tézisnek, legfeljebb stratégiai köntösbe csomagolt aktuál-politikai célkitűzéseknek. Ezért a dokumentum távolról sem tekinthető energiapolitikai stratégiának.

Célkitűzés. „A magyar energiapolitika legfontosabb stratégiai célja az, hogy a hosszú távú szempontokat is mérlegelve optimalizálja az ellátásbiztonság, a versenyképesség és a fenntarthatóság, mint elsődleges célok együttes érvényesülését.” Ezek a célok kibékíthetetlen ellentmondásban vannak egymással, együttesen nem érvényesülhetnek, optimalizálni kellene őket, ami csak meghatározott cél(függvény) szerint lehetne. Ennek a célnak a megjelölése nem történt meg a koncepcióban. A célfüggvénynek társadalmi közmegegyezésen kellene alapulnia, ami széleskörű érdemi társadalmi vitát igényelne. Mintha a nemzeti, közösségi érdek helyett a fundamentalista piaci szempontok, illetve a befektetői érdekek motiválnák a dokumentum megfogalmazásait.

Helyzetértékelés. A stratégiaalkotást alapos helyzetelemzésnek kellene megelőznie, ami teljességgel hiányzik a dokumentumból. Különösen indokolná ezt, hogy a rendszerváltozás elején, 1993-ban készült utoljára energiapolitikai koncepció. Megkerülhetetlen ennek megvalósulását és az azóta bekövetkezett változások — privatizáció, liberalizáció és az uniós csatlakozás — hatásait és következményeit az energiapolitika szempontjából elemezni.

Állami szerepvállalás „alapvetően két területre irányulhat, egyfelől az energiapiaci modell kialakítására és ... irányítására ..., másfelől a nemzeti energiapiac külső, nemzetközi feltételeinek alakítására.” Ez ultra-liberális álláspont, az állam teljes kivonulásával egyenértékű, tulajdonosi jelenlétről, befolyásolásról szó sem esik. „a teljes piaci liberalizáció megvalósítására kell törekedni. Ezt követően kerülhet sor a közgazdasági eszközök alkalmazására.” A teljes liberalizáció után közgazdasági eszközök már nem maradnak. Ez a dokumentum legsúlyosabb közjó ellenes alapvetése, különösen a miatt is, mert ma már az unió sem azonosul egységesen a verseny mindenhatóságának neoliberais elvével.

Európai Unió kapcsolat. „Az Európai Unió energiastratégiája alapvető jelentőségű Magyarország energiapolitikájának kialakításakor.” „Az Európai Uniónak jelenleg nincs közös energiapolitikája.” „Az Unió energetikával kapcsolatos szabályainak végrehajtása a tagországok számára kötelező, ezért azokat a magyar energiapolitika célkitűzései, a végrehajtás eszközei közé be kell építeni.” Ez a brüsszeli bürokrácia kritika nélküli kiszolgálása, a nemzeti érdek megfogalmazása és képviselete helyett. Másrészt viszont konkrét kérdésben, pl. gázellátás diverzifikációja ügyében nem éppen EU-konform a megközelítés: „ha a választás igénye felmerül, biztosítani szükséges a magyar kormányzat támogatását az Európai Unió formálódó energiapolitikai erőterében megvalósuló közös érdekű projekteknek.”

Eklektikus megközelítés. A dokumentum szélsőségesen liberális szemléletű, ugyanakkor egyértelmű állami szerepvállalást feltételező megközelítéseket is tartalmaz, de nem határozza meg ennek érvényesítési mechanizmusait. Ez az ellentmondás mind a fejlesztések, mind pedig az energetikai rendszerek üzemeltetések területén fellelhető.

Szerkezeti aránytalanság. A dokumentum nem egyenlő súllyal foglalkozik az energetika egyes területeivel. A vezetékes energiaellátások közül elsősorban a villamos piac kérdéseit tárgyalja, mintha elsősorban az új villamos energia törvény aktuálpolitikai/ideológiai előkészítését tekintené fő feladatának. Nem foglalkozik a gázpiac, a gázpiaci tulajdonviszonyok, hosszú távú szerződések és a gáz-infrastruktúra fejlesztések kérdéskörével. A távfűtés súlyos problémáit sem tárgyalja érdemben a dokumentum.

Szociális felelősség. „Az energiapolitika követelménye, hogy a magyar lakosság számára magas színvonalon és a piaci viszonyokat tükröző, mindenki által elérhető áron történő ellátást biztosítson úgy, hogy mindez ne a hozzáadott értéket előállító energiafogyasztók terhére valósuljon meg.” Ez a célkitűzés kompenzációs rendszerrel nem, csak fogyasztói szolidaritáson alapuló szociális tarifával valósítható meg a vezetékes energiaellátásoknál. A szociális felelősség körébe tartozna a villannyal el nem látott tanyákon élők ellátásának biztosítása is, amiről nem esik szó.

Hiányzó szakmai területek.

- A koncepció nem elemzi kritikusan és perspektivikusan az uniós politikai és energetikai erőteret, az unió aktuális politikáját vetíti ki a jövőre. Ennél fogva nem határozza meg a magyar (és Közel-Kelet-európai) érdekű befolyásolás területeit, téziseit.
- Hiányzik a koncepcióból az állami és közösségi tulajdonpolitika az energetika területén. Az energetika olyan nemzetgazdasági stratégiai ágazat, amelyben az államnak meg kell őrizni befolyását az ellenséges kivásárlásokkal szemben.
- Nem foglal egyértelmű állást az ellátásbiztonság külpolitikai kérdéseiben. A technikai jellegű feltételeket — forrásbiztosítás, ellátórendszer rendelkezésre állása, igény/forrás egyensúly — felszínesen, nem teljes komplexitásában tárgyalja.
- Az energetikai adópolitika alapelveit — a támogatáspolitikával összefüggésben — tartalmaznia kellene a koncepciónak.
- A fogyasztóvédelmet a dokumentum szűken értelmezi, az energetikai érdekegyeztetés fogyasztói oldalának megteremtésére nem tartalmaz koncepciót.

ÉSZREVÉTELEK A KONCEPCIÓHOZ

„2. Új energiapolitika igénye”

Magyar érdek. *„Magyarország az Európai Unió tagjaként...következtesen képviselje a magyar fogyasztók, a magyar gazdaság hosszú távú érdekeit az Európai Unió energetikai szabályozásának részletes kidolgozása, illetve azok folyamatos aktualizálása során.” E helyes elvet nem lehet megvalósítani, ha nincs egyértelműen magyar nemzeti érdekű energiapolitikai koncepció. Ezt bizonyítja a következő értelmezhetetlen (költséget költséggel?) megfogalmazás is, amely elfedni igyekszik a legkisebb költség elve és a szélsőségesen liberalizált energiapiac között feszülő antagonisztikus ellentmondást:*

„Magyar érdek, hogy az energiaellátás költségeit, az energiaárakat növelő környezetvédelmi követelményeket és a megújuló energiaforrások hasznosítására vonatkozó célokat a társadalmi hasznosság és a hatékonyság követelményét szem előtt tartva a legkisebb költséggel valósítsuk meg úgy, hogy a nemzeti preferenciák figyelembevételével megteremtsük és erősítsük a nemzeti szuverenitást, megtalálva a közös hangot az Európai Unió energiapolitikai kezdeményezéseivel is.”

Fenntarthatóság/versenyképesség. *„A fenntarthatóság elve magába foglalja a versenyképes megújuló energiaforrások fejlesztését és alkalmazását,” „Amíg a különböző megújuló energiaforrások támogatás nélkül nem versenyképesek a hagyományos tüzelőanyagokkal, addig azok hasznosítására vonatkozó beruházások támogatását az Európai Unió lehetővé teszi, és a tagállamok számára a befektetés megtérüléséig lehetővé teszi az ilyen létesítmények működési támogatását is.” Amíg a megújuló energiaforrások nem lesznek versenyképesek, azok piacidegen támogatása politikai cél (lehet), ezt azonban a társadalommal el kellene fogadtatni, az uniós támogatás nem elegendő érv.*

Közlekedéspolitika. *„Az Európai Unió még nem talált közösen elfogadható megoldást a közúti szállítás és közlekedés energetikai és környezeti problémáinak hatékony kezelésére.” Sajnos magyar elképzelés sincs, egy energiapolitikai koncepciónak kapcsolódnia kellene egy nemzeti közlekedés- és szállításpolitikai koncepcióhoz.*

„3. A magyar energiapolitika alappillérei”

„A fenntartható fejlődés környezetvédelmi és gazdasági céljait tehát egymással összehangolva, a társadalom együttműködésével kell megvalósítani.” A bevezetőben említett fő energetikai célok összehangolása éppen az energiapolitikai koncepció feladata lenne, amellyel a dokumentum adós marad.

„4. Ellátásbiztonság”

Energiahordozók. Elfogadhatatlan hiányosság, hogy a fosszilis primer energiaforrások biztosításának problémáit egyoldalúan, szinte csak a földgázellátás szemszögéből vizsgálja, nem foglalkozik a szénelapú villanytermelés lehetőségeivel. Egy energetikai koncepcióban — az erőműépítésben szóba

jöhető — valamennyi alap-energiahordozót (pl. szén, víz) illik számításba venni, illetve stratégiailag értékelni.

Megújuló. „Ösztönözni kell a belföldi megújuló energiaforrások felhasználásának növekedését.” Miért kellene feltétlenül ösztönözni ezek felhasználását? Milyen ára van ennek? Mi a társadalom teherviselő képességéből adódó tűréshatár? Ezekre kellene a stratégiának legalább választ keresni.

Földgáz. „...a földgáz részarányának további jelentős növekedését el kell kerülni.” A célkitűzés sem helyes, mert nem „a további jelentős növekedést” kellene elkerülni, hanem a földgáz részarányát kellene csökkenteni. Erre nézve azonban a koncepció nem tartalmaz semmilyen elképzelést, még a növekedési ütem mérséklésére sem. Erre utalnak a következő szövegek: „valószínűnek tűnik, hogy belátható ideig az újonnan épülő kapacitások java része is gázturbina lenne.... Amennyiben a gázturbinákat ellátó gázrendszer ellátásbiztonsága megfelelő, nincs ok azt feltételezni, hogy egy gázturbinás kapacitásokra épülő erőművi rendszer jelentős villamos ellátás-biztonsági kockázatokat hordozna.” „Indokolt, hogy a villamosenergia-rendszer jogi szabályozása tartalmazzon arra utaló rendelkezést, amely szerint ... az energiapolitikai célkitűzések érvényesítése érdekében elrendelhető valamely elsődleges energiaforrás felhasználásának az új termelői kapacitások engedélyezése során történő korlátozása, meghatározva annak mértékét és időtartamát.” Az új VET nem tartalmaz ilyen előírást.

Nukleáris energia. „az atomenergiának hosszú távon is folyamatos és jelentős szerepet kell kapnia a hazai energiaellátásban. Ehhez kapcsolódóan alapvető prioritásként kell kezelni a nukleáris biztonság fenntartását, a radioaktív hulladékok végleges elhelyezésének megoldását, és a nukleáris energiatermelés magas lakossági elfogadottságának fenntartását.” Ez helyes energiapolitikai követelmény, a „jelentős szerep” helyett azonban célszerű lenne arányokról beszélni. Az indokolatlanul részletező szöveg szerint magától értetődő, hogy az atomerőmű bővítés állami feladat, miközben az állam energetikai szerepét — mint már említettük — a koncepció nem rögzíti. (Ebben a szövegrészben különösen szembeűnő a már említett eklektikus megközelítés.)

Kapcsolt energiatermelés. „A hasznos hőigényen alapuló, nagy hatásfokú kapcsolt energiatermelés ösztönzése és támogatása prioritás,” Minden kapcsolt energiatermelés „nagy hatásfokú”, de csak az „energetikailag hatékony”: az adott hőigény mellett a lehető legtöbb villamos energia termelését biztosító, megoldások támogatása indokolt. A stratégiában ennek szakmailag megalapozott kritériumait (szigma értékek), értékelésének irányelveit meg kellett volna határozni.

Távhőszolgáltatás. A „panelfűtés” a magyar energetika egyik „időzített bombája”. Az energetikailag is alacsony hatékonyság csupán piactudományi eszközökkel nem kezelhető, a problémákat a lakások fogyasztói tulajdonba adása csak tovább mélyítette. A súlyos problémák hatástalanítására a rendszerváltozás óta szinte semmi sem történt. A liberalizáció következményei mind-mind a távhőt sújtják. Ez igazán komplex probléma: lakás- és településpolitika, szociális kérdés és energetika. Ehhez képest a koncepció csak üres és irreális közhelyeket tartalmaz: „A távhőszolgáltatást versenyképessé kell tenni állami eszközök felhasználásával a többi energiaellátással szemben.” „A távhőellátás energiahordozó-struktúrájában egyre nagyobb szerepet kell kapnia a környezetbarát, megújuló energiaforrásoknak,” Vajon hogyan? „Minden eszközzel ösztönözni kell a fogyasztókat az energiatakarékosságra... csak az energia- és költséghatékony távhőszolgáltatás jelenthet a jövőben valós alternatívát az egyéb korszerű fűtési módokkal szemben.” „Ennek kialakítása alapvető energiapolitikai, társadalompolitikai feladat és hasonlóan fontos környezetvédelmi szempontból is.” Ez utóbbi helyes célkitűzés, annak fontosságával egyetértünk, kár, hogy a megoldásról, annak legalább a fő irányairól a koncepció nem beszél.

Hálózati infrastruktúra. „A magyar energiapolitika célja, hogy szűkös határkeresztező és belföldi szállítási kapacitások ne korlátozzák a behozatalt, és a piaci verseny kiteljesedését.” A villamos „átviteli hálózatot úgy kell fejleszteni, hogy az ne jelentsen korlátot a liberalizált villamosenergia-kereskedelemben,” Ez technikailag megvalósíthatatlan, gazdaságilag is irreális célkitűzés, mivel az infrastruktúrának nem a határtalanul liberalizált kereskedelem igényeinek, hanem a műszaki-gazdasági optimumnak kell megfelelnie. ... „a teljesítménytartalék és a villamosenergia-import maximális értékét össze kell hangolni és megfelelő jogszabályokkal védeni kell az ellátás biztonságát.” Az UCTE ezt teszi, liberalizált piacon azonban ez értelmezhetetlen!

Rendszerszabályozás. „Az ellátás-biztonság feltétele a szükséges mértékű és megfelelő összetételű erőmű kapacitás, valamint a hálózat rendelkezésre állása.” A villamosenergia-ellátás szempontjából legalább ilyen jelentőségű a rendszer szabályozhatóságának biztosítása, amivel a dokumentum nem foglalkozik. Egy koncepcióban nem kerülhet meg ez a kérdés, pld. a szivattyús energiatároló kérdése, különösen a miatt sem, mivel a dokumentum általában a szabályozatlan erőművi kapacitások létesítésére ösztönöz.

Energialiberalizáció. A koncepció felismeri a liberalizált piac és az ellátásbiztonság ellentmondását: „Az irányelvek — amellet, hogy előírják a földgáz és a villamos energia Unión belüli szabad áramlását,...— az ellátás biztonságának felelősségét a tagállamokra hárítják. Ennek az ellentmondásnak a feloldása Magyarország számára nagyon fontos energiapolitikai célkitűzés, mert az energia Európán belüli szabad áramlása leronthatja az ellátás biztonságát növelő hazai intézkedések hatását (hiányhelyzetben a magyar kapacításokat és energiát a legtöbbet fizető európai fogyasztó fogja igénybe venni).” Fontos lenne a koncepcióban az ellentmondás feloldására vonatkozó magyar javaslatokat látni.

„5. Versenyképesség.”

Még sem közönséges árú? „A piaci liberalizáció hazai alkalmazása során figyelembe kell venni, hogy a vezetékes energiák (földgáz és különösen a villamos energia) egy sor olyan sajátossággal rendelkeznek, amelyek megkülönböztetik őket minden más árutól, mint például nem vagy csak nehézkesen helyettesíthetők, nem vagy csak nehezen és költségesen tárolhatók, szállításuk vezetékekhez kötött. Emiatt az egyéb áruk piacára kialakult szabályok, illetve törvényszerűségek nem teljesen ültethetők át mechanikusan a vezetékes energiák piacára.” Ezek után nem meggyőző: „A verseny erősítése az energiapiacra a tevékenységek hatékonyságának növelését eredményezi,” Ehelyett egyértelművé kellene tenni, hogy ezek a piacok — köztük a távfűtési piac is — csak hatósági jogszabályokkal biztosított szigorú közérdekű keretek között működőképesek, különösen a hazánkra jellemző keresleti energiapiacok esetében. Egy koncepcióban ezeket a közérdekű kereteket kellene meghatározni és deklarálni.

HTM-ek. Ez a téma nem koncepcionális, hanem (magán)tulajdonjogi kérdés, változatok szerepeltetése amúgy is helytelen egy koncepcióban. Az új VET elfogadása bizonyítja, hogy a versenypiac e szerződések mellett is működőképes lehet. Egyébként szembeűnő HTM-eknek a valóságtól elszakadó, piac-ideológiai megítélése, miközben azok ellátás-biztonsági és árstabilizáló szerepéről nem esik szó. Ezek felszámolása a liberalizált piac alaptörvényeinek megfelelően drasztikus áremelésre vezetne.

Energiaárak. „A fogyasztói árak alapja egyre inkább a belső (internális) és a külső (externális) költségeket egyaránt tartalmazó társadalmi költség.” Szabályozott piac esetén lehetne így, s szerintünk ez lenne a helyes. Liberalizált piacon ez lehetetlen, itt a kereslet-kínálat, és a profit maximalizálás a meghatározó.

K+F. Majdnem találó megállapítás: „A nagy energetikai társaságoknál a fejlesztések elsősorban az üzleti tevékenység korszerűsítésére irányultak.” Szerintünk a valóságot pontosan az fejezi ki, ha az „elsősorban” szót a 'kizárólag' szóval helyettesítjük. A hazai energetikában K+F-ről már nem is lehet beszélni. A hazai energetikai K+F (kutató és tervező) intézményrendszer és az energetikai gyártó kapacitás a privatizáció következtében leépült. Tulajdonosi érdek nélkül nincs innováció, a privát (külföldi) tulajdonosok nem érdekeltek a hazai fejlesztésekben.

DSM. „A hatékonyabb energiafelhasználás és az ellátás biztonságának javítása érdekében ösztönözni kell a korszerű, hatékony keresletirányítási eszközök (DSM: Demand Side Management) kifejlesztését és alkalmazását.” Szerintünk is jó lenne a régóta ismert, kidolgozott és alkalmazott módszerek ismételt alkalmazásba vétele, csak hogy ez is csak szabályozott piacon lenne eredményes, a liberalizált piaci szereplők ellenérdekeltek.

„6. Fenntarthatóság”.

Energiahatékonyság, energia-megtakarítás. Nem szinonim fogalmak, amelyek a koncepcióban keverednek. Az energiahatékonyságot a termelékenységgel is befolyásolja. „*a jelenleg felhasznált energia 10-20%-a hosszú távon megtérülő intézkedésekkel megtakarítható.*” Az előirányzat túlzó, még ha az „intézkedések” megtérülnek is. A koncepció 9. fejezete is csak kb. 3 %-os megtakarítással számol!

Épületenergetika. Fontos terület, de a befektetések megtérülése lassú, csak hosszú távon hoz eredményt.

Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Terv. Ez is csak egy feladatkitűzés, legalább az alapelveket meg kellene határozni egy energiasztratégiában.

Megújuló energiaforrások. „*a magyarországi megújuló energiafelhasználás részaránya a magyar gazdaság versenyképességét nem rontva, az ország adottságainak és a mindenkori teherbíró képességének megfelelően növekedjen.*” A meghatározás akár még elfogadható is lenne, ha a koncepció további részei nem mondanának ennek ellent: „*A hazai forrásból származó megújuló energia, különösen a mezőgazdaság által előállítható biomassa, hatékony, versenyképes költségintézésű használatának bővítése növeli az energiaellátás biztonságát, tehát ennek érdekében is stratégiai célja az energiapolitikának.*” „*EU és hazai pénzügyi források felhasználásával ösztönözni kell a megújuló energiaforrások felhasználásának növelését.*” Hiányzik ezeknek az állításoknak az energetikai, mezőgazdasági, vidékfejlesztési komplex megalapozottsága. A 9. fejezetben előirányzott arányok túlzóak, nem felelnek meg a fenti alapkövetelménynek.

Közlekedéspolitika. „*Az energia-megtakarítás és a környezetszennyezés csökkentése érdekében hosszú távon célul kell kitűzni a közúti fuvarozás minél nagyobb hányadának vasútra, vagy vízi útra terelését. A jelenlegi folyamatok ezzel éppen ellentétes irányúak.*” Valóban. Kinek a feladata kidolgozni az energiapolitikával harmonizáló közlekedéspolitikát? Nemde a Gazdasági és Közlekedési Minisztériumnak? Vajon a vasút leépítési terveknel gondoltak-e erre?

„7. Horizontális ügyek, eszközrendszer”

Külpolitika. „*Az energiaellátás biztonságának szempontjait a magyar külpolitika és diplomácia prioritásrendszerébe be kell építeni mind a két-, mind a többoldalú relációkban.*” Ehhez lenne szükség olyan koherens nemzeti energiapolitikai stratégiára, amit aztán képviselni kellene. Sajnos a jelen dokumentum adós marad ezekkel a szempontokkal.

Energiaadók. A koncepció szerinti alapelv: „*az árakba beépíthetők az energiahasználattal járó külső költségek (pl. a károsanyag-kibocsátás következtében felmerülő egészségügyi költségek), és így az energiafogyasztók a valós társadalmi ráfordítások alapján döntenek a felhasználásról, vagy a takarékoskodásról;*” liberalizált piac esetén nem érvényesül.

Támogatások. Az energiapolitika már említett célmeghatározása nélkül a támogatási célok sem állapíthatók meg, illetve nem sorolhatók. A koncepcióban szereplő célok nem teljes körűek és nem elfogadhatók: „*Támogatás az energetikában alapvetően az ellátásbiztonság-növelési, a környezet- és klímavédelmi, valamint a hosszú távú fejlesztési célok elérése érdekében indokolt.*” Sajnos ezen a területen az uniós irányelvek kritika nélküli teljesítése érvényesül (lásd. a KEOP „megújuló energiaforrás-felhasználás növelése” prioritását).

Jogi szabályozás. Ebben a fejezetben is keverednek a szabályozott és a liberalizált piacra vonatkozó elvek: „*Olyan szabályozási környezetet kell kialakítani, ami a befektetőket meggyőzi a piacra lépés lehetőségéről, piaci árjelzéseket biztosít, és amelyben a tüzelőanyag-választás kockázatát a befektetők viselik.*” „*A vezetékenergiaellátás általános gazdasági érdekű szolgáltatás, amely nélkülözhetetlen a társadalom és a gazdaság működéséhez. Folyamatosságának és biztonságának szavatolása az állam feladata.*” „*Szabályozni kell az energiaellátó rendszer működését és az ellátás folyamatosságához szükséges kapacitás-fejlesztést.*” Így aztán nem csoda, hogy az egész anyag ellentmondásoktól terhes. A bevezetőben azt állítják, hogy „*a teljes piaci liberalizáció megvalósítására kell törekedni*”, itt pedig a „kapacitás-fejlesztés” állami szabályozási igényéről beszélnek, ami

egyébként szükséges lenne, de a liberalizációtól idegen. Ez ismételt egyértelmű beismerése a liberalizáció és a közérdekű energiaszolgáltatások kibékíthetetlen ellentmondásának.

Energiatörvény. „Az energetika jogi szabályozása ágazati külön törvényekkel és azok végrehajtási rendeleteivel történik.” Ez a gyakorlat elvi és gyakorlati szempontból is hibás. Általános energiatörvényt kell először alkotni, s ebben kell meghatározni az állam ellátás-biztonsági felelősségét, szerepvállalási területeit, az energetika állami intézmény rendszerét, az állami hatóságok jogosítványait és kötelezettségeit, a monopóliumok kialakulását megakadályozó szabályokat. Ez után kell kiátdolgozni az ágazati energia törvényeket annak figyelembevételével, hogy valamennyi lényeges kérdést törvényben kell szabályozni, s csak a valóban eljárás-jellegű részletszabályok kerüljenek alacsonyabb jogszabályokba (rendeletekbe).

Szabályozott uniós energiapiac? „Az egységes vezetékes energiapiac létrehozása érdekében uniós szinten lenne célszerű szabályozni a hálózati hozzáférési tarifarendszer kereteit, az ellátás-biztonsági követelményeket (földgáz és villamos átviteli hálózatok közösségi érdekű fejlesztése, földgáz biztonsági készlet létrehozása, kötelező erőmű-kapacitás tartalék) és az elosztási szabályokat földgáz- vagy villamosenergia-hiány esetén.” E sorok az egységes liberalizált energiapiacok alapvető, fel nem oldható működési ellentmondásait bizonyítják.

Sovány jogharmonizációs következtetés. „Felülvizsgálandó és módosítandó a megújuló villamosenergia-források alkalmazásával kapcsolatos jogszabályi környezet.” Ha a minap elfogadott VET-re céloznak, akkor elmondható, hogy ez nem sikerült. (Lásd erre vonatkozó állásfoglalásunkat⁷.)

Energetikai intézményrendszer. „Az energiapolitika céljainak érvényre juttatása érdekében az állam feladata a meglévő energetikai intézményrendszer fenntartása és erősítése.” Mivel a korábbi intézményrendszer — mint már említettük — leépült, ezért nem elegendő a meglévőnek a fenntartása. Korábbi állásfoglalásunknak⁸ megfelelően a komplex energetikai feladatok állami koordinálására (a Miniszterelnöki Hivatalban) energetikai államtitkárságot kell létrehozni. A kormányzat energiapolitikájának megalapozására és támogatására, a kapcsolódó — műszaki, gazdasági — elemzési feladatok ellátására, Magyar Energiastratégiai Intézetet (MEI) kell létrehozni. Az intézet feladata az energetikai folyamatok figyelemmel kísérése, elemzése és a jövő társadalmi-gazdasági programjaihoz illeszkedő távlati energetikai stratégiák kidolgozása. A Magyar Energia Hivatalt (MEH) a parlament felügyelete alá kell helyezni, szervezetét szakmailag meg kell erősíteni.

A nyilvánosság felelőssége. „Az utóbbi években a hazai szakmai közvélemény és a lakosság energetikával kapcsolatos ismeretei, és a tények között egyre nagyobb szakadék tátong.” Való igaz, ami a kormányzat által támogatott médiapolitizálás egyenes következménye. A „hazai tudományos közösség” egy része sajnos ezzel cinkosságot vállalt. Egyetértünk a hiteles szakmaiság feltételeinek megteremtésével, aminek hiányát ez az előterjesztés is látványosan igazolja. Jó „következtetés”, hogy „Állami szerepvállalás révén rövid és középtávon meg kell teremteni az ehhez szükséges pénzügyi és szervezeti feltételeket.”

ÖSSZEFOGLALÁS

A koncepció szakmailag nem megalapozott, alig támaszkodik — a bevezetőben számba vett — meglévő energetikai műszaki-gazdasági elemzésekre, vizsgálatokra és javaslatokra. E helyett megelégszik a neoliberális közgazdasági doktrínák kinyilatkoztatásaival. Az energia liberalizálást követően a világban bekövetkezett válságok tanulságait nem használja fel.

Bár egyes megállapításaiban (lásd. „Energialiberalizáció” és „Még sem közönséges árú?” c. alcímeket) felismerni látszik a liberalizált energiapiac súlyos ellentmondásait, az uniós irányelveket illetően kritikátlanul elfogadó álláspontot tükröz. Sajnos kísérletet sem tesz a közép-kelet-európai régió közös energetikai érdekeinek kifejezésére és képviseletének megszervezésére.

⁸ A magyar energiapolitika alapjai. 2005. december 12- www.enpol2000.hu.

Ami a stílust illeti: megfogalmazásai helyenként szakmailag értelmezhetetlenek. Tulajdonképpen egy szöveg és lózung gyűjtemény, amelyből minden és akár az ellenkezője is kiolvasható. Főleg általánosságokat tartalmaz, kevés a konkrétum, azokat legtöbbször általános jelzők helyettesítik, pld.: „jelentős”, „egyre nagyobb”, „minden eszközzel”, stb.. A szövegezése pongyola, szükségtelenül bőbeszédű, az egyes témákat tekintve aránytalan a terjedelem, sok az ismétlés.

A koncepció nem alkalmas a magyar érdekű energiapolitikai stratégia kialakításának vitaanyagául. A magyar energetikai szakma ennél többet érdemel.

Ismételten ajánljuk a stratégiát jegyző GKM figyelmébe társulatunk részletes és nyilvános energiapolitikai javaslatait, amelyeket hivatkozott állásfoglalásaink és előadásaink tartalmaznak. Ezek honlapunkon (www.enpol2000.hu) olvashatók. Nemzeti érdekű szakmai párbeszédre, rendelkezésre állunk.

Budapest, 2007. június 30.

**Energiapolitika 2000 Társulat
Elnöksége**